

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Aksjologiczne konteksty edukacji międzykulturowej [recenzja]

Author: Monika Dąbrowska

Citation style: Dąbrowska Monika. (2016). Aksjologiczne konteksty edukacji międzykulturowej [recenzja]. W: A. Gancarz (red.), "Wielokulturowość - doświadczanie Innego" (S. 152-156). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Recenzja

Aksjologiczne konteksty edukacji międzykulturowej

Red. Tadeusz Lewowicki, Barbara Chojnacka-Synaszko, Łukasz Kwadrans. Cieszyn-Warszawa-Toruń, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie, Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej, Wydawnictwo Adam Marszałek, 2015, 176 stron

Recenzowany tom zbiorowy jest sześćdziesiątą siódmą publikacją wchodzącą w skład serii wydawniczej „Edukacja Międzykulturowa”, która jest tworzona przez członków Społecznego Zespołu Badań Kultury i Oświaty Pogranicza oraz pracowników Zakładu Pedagogiki Ogólnej i Metodologii Badań oraz Zakładu Pedagogiki Społecznej i Edukacji Międzykulturowej Uniwersytetu Śląskiego, Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie, przy współpracy Wyższej Szkoły Pedagogicznej Związku Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie. Książka jest owocem wspólnej pracy ludzi nauki z polskich i zagranicznych ośrodków edukacyjnych: Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytetu w Białymstoku, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Wyższej Szkoły Pedagogicznej ZNP w Warszawie, Freie Universität Berlin, Uniwersytetu im. Borysa Grinczenki w Kijowie, Uniwersytetu Konstantyna Filozofa w Nitrze, Uniwersytetu Ostrawskiego w Ostrawie, Uniwersytetu Tomasza Baty w Zlinie. W publikacji poruszono temat wartości w ujęciu zarówno teoretycznym, jak i praktycznym oraz w odniesieniu do edukacji międzykulturowej. W *Słowie wstępnym* Tadeusz Lewowicki wskazał:

[...] wartości uznawane jako uniwersalne, ogólnoludzkie, wyższe – mające niemal powszechną akceptację – wyznaczają, a przynajmniej powinny wyznaczać aktywność edukacyjną. Dotyczy to, oczywiście, także edukacji międzykulturowej – jednoznacznie i silnie opartej na humanistycznie zorientowanej, uniwersalnej podstawie aksjologicznej. [...] W tej książce znaleźć można jednak od lat rzadko spotykane spojrzenie na wspomniane kwestie [s. 7].

Można w pełni zgodzić się z zaprezentowanym we wstępie stanowiskiem dotyczącym ważkości wartości w edukacji. W szkołach zbyt mały nacisk kładzie się

na kwestię wartości, natomiast jeżeli dążymy do tego, by stworzyć społeczeństwo otwarte na Innego, to one powinny być fundamentem edukacji.

W tomie wyróżniono dwa działy, zawierające opracowania w języku polskim, rosyjskim i angielskim. Rozważania o duchowości w kontekście edukacji stały się głównym przedmiotem zainteresowania autorów artykułów zamieszczonych w pierwszej części książki. Poruszono w niej ciekawe i ważne kwestie, o dużej wartości edukacyjnej, wprowadzające w tematykę, która dla wielu czytelników mogła być dotychczas mało znana. Drugi dział stanowi pragmatyczny suplement do niektórych zagadnień poddanych analizie w dziale pierwszym. Jest on napisany bardziej przystępnym językiem i zawiera więcej konkretnych informacji, a nie tylko teoretyczne rozważania. Empiryczny charakter tej części pozwala w bardziej przystępny i głębszy sposób poznać przedstawione w nim problemy. Każdy z artykułów został opatrzony bogatą bibliografią, a także abstraktem w języku polskim oraz angielskim. Na końcu książki zamieszczono informacje o autorach oraz zestawienie publikacji wchodzących w skład serii „Edukacja Międzykulturowa”.

Na pierwszą część tomu, zatytułowaną *Wartości – rozważania o duchowości – odniesienia edukacyjne*, składa się pięć opracowań. W pierwszym Katarzyna Olbrycht podkreśla, że wspieranie, umacnianie rozwoju duchowości powinno być fundamentalnym celem edukacji międzykulturowej. Uzasadniając swą wypowiedź, najpierw stara się zinterpretować pojęcie duchowości, zwracając uwagę na jego ścisłe powiązanie z wiarą i religijnością. Akcentuje podejście do duchowości „jako podmiotowości przejawiającej się w myśleniu, przeżywaniu i działaniu zorientowanym na przekraczanie własnej natury, dla rozumnej, wolnej i odpowiedzialnej realizacji wartości absolutnych, uniwersalnych, ogólnoludzkich” [s. 18]. Podejmuje też rozważania nad możliwymi obszarami wsparcia rozwoju duchowości. Autorka przytacza wiele argumentów na potwierdzenie swojej tezy, że celem edukacji międzykulturowej powinno być wspieranie rozwoju duchowości.

W drugim artykule, autorstwa Krystyny M. Błęszyńskiej, został poruszony temat ruchów rodzimowierczych w Polsce. Jej zdaniem uczestnictwo w organizacjach o takim charakterze pełni ważne funkcje w życiu młodych ludzi, sprzyja samookreśleniu się jednostki, a także spojrzeniu na własną duchowość. Jednakże organizacje takie mają również negatywne oblicze, na przykład propagują religijny nacjonalizm czy też militarizm. Autorka zachęca do refleksji i odpowiedzi na pytanie, jakie stanowisko powinny zająć nauki o wychowaniu w tym kontekście. Artykuł ten pozwala zdać sobie sprawę ze skali zjawiska i skłania do zagłębienia się w temat, co jest szczególnie istotne, ponieważ wiedza o istnieniu ruchów rodzimowierczych nie jest powszechna. Zważywszy na to, wydaje się, że warto byłoby omawiać ten temat w szkole, na lekcjach poświęconych innym religiom i wyznaniom.

Kolejny artykuł traktuje o Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Cerkiewnej w Białymstoku, jako przykładzie sztuki odwołującej się do duchowości. Jerzy Nikitorowicz na samym początku analizuje pojęcie kultury i sztuki oraz akcentuje zachodzący między nimi immanentny związek. Zwraca uwagę również na to, że sztuka ma ogromne znaczenie edukacyjne, ponieważ do jej funkcji należy uwrażliwianie, transmisja uczuć oraz budowanie i umacnianie więzi. Podkreśla wartość edukacyjną sztuki propagowanej na Festiwalu Śpiewającej Duszy, który pozwala na odkrycie bądź pogłębienie wiedzy o kulturze Wschodu, raczej marginalizowanej w tzw. społeczeństwach postnowoczesnych. Festiwal ten pomaga zrozumieć kulturę oraz różnorodność Słowian, zbliża ludzi odmiennych narodowości, jak również rozbudza postawy życzliwości, tolerancji i otwartości. Istotne jego elementy – wychwalanie Stwórcy, wielowiekowa twórczość muzyczna, tradycja śpiewu cerkiewnego – tworzą „duchowość humanistyczną, duchowość wyrażoną ludzkim kapitałem, rewitalizacją wartości przodków, duchowym przeżyciem” [s. 50]. Nikitorowicz zauważył ciekawy związek pomiędzy sztuką a duchowością oraz podkreślił pozytywny wpływ inicjatyw takich jak Festiwal na integrację, niezwykle istotną w kontekście multikulturowości. Artykuł pozwala przyjrzeć się kulturze Wschodu, dostrzec jej odmiennosc w odniesieniu do kultury Zachodu, a zarazem bliskość, jeśli chodzi o kwestie ważne z ogólnoludzkiego punktu widzenia.

Karolina Czech chce zaznajomić czytelnika z rzeczywistością społeczności ewangelicznych działających w Cieszynie. Najważniejszym przesłaniem jej artykułu jest stwierdzenie, że to relacje z innymi ludźmi są istotą człowieczeństwa. Owe relacje powinny opierać się na otwartości wobec Inności, zrozumieniu i akceptacji, na wystrzeganiu się wrogości i uprzedzeń. W dialogu międzykulturowym równoprawnym podmiotem powinny być Kościoły i wspólnoty ewangelikalne.

W anglojęzycznym artykule *Spiritual life of the Romani in the Sub-Tatra Region and Eastern Slovakia* (Życie duchowe Romów na Podtatrzu i we wschodniej Słowacji) autorzy: Michal Kozubík, Lenka Michelčíková, Ivan Rác poruszyli kwestię bagatelizowaną w słowackiej literaturze. Zauważyli, że brakuje wielostronnych i całościowych prac na temat tradycyjnej kultury romskiej na wymienionym w tytule terenie Słowacji, co w dużej mierze uzasadnia zamieszczenie opracowania w omawianym tomie. Autorzy podejmują próbę analizy treści pracy Augustinięgo z 1775 roku, jak również uwspółcześnienia znaczenia kulturowych zdarzeń, w tym głównie wiary i życia duchowego osadzonego w czasach współczesnych.

Drugi dział tematyczny, „Relacje z Innymi i Innością – uwarunkowania, zachowania i ich spostrzeganie”, otwiera tekst Martina Kaleja i Hristo Kyuchukova, *The ethnolect of Roma children* (Etnolekt dzieci romskich). Została w nim przedstawiona analiza badań dotyczących problemów językowych dzieci romskich, przeprowadzonych w Czechach oraz na Słowacji. Dzieci z romskich

rodzin, posługując się językami urzędowymi, stosują akcent niezgodny z normą danego języka i popełniają błędy gramatyczne, typowe dla tej grupy etnicznej. Taki rodzaj mowy eksperci określają jako etnolekt. Autorzy podają gotowe rozwiązanie problemów językowych dzieci romskich, którym są klasy integracyjne, pozwalające im na naukę wspólnie z dziećmi pochodzenia czeskiego bądź słowackiego. Przyniosłoby to zapewne ogromne korzyści obu stronom, jak również pozwoliłoby się przybliżyć do jednego z ważniejszych celów edukacji międzykulturowej – integracji oraz transmisji kulturowej.

Wątek dotyczący etyki, etycznego postępowania w interakcjach nauczyciel – student oraz podczas oceniania osiągnięć studentów i stopnia ich przygotowania się do zajęć został podjęty przez Ludmiłę Chorużę. Sądzę, że artykuł może być pomocny każdemu pedagogowi, ponieważ opiera się na wnioskach sformułowanych niejako przez uczniów, czyli grupę, której dotyczą jego działania.

O zajęciach wskazujących istotność i uwrażliwiających na wymiar duchowy i filozoficzny, będących elementem przygotowania przyszłych pedagogów do pracy zawodowej traktuje tekst Jaroslava Balvina.

Z kolei Przemysław P. Grzybowski porusza istotną kwestię etyczności zachowań w kontekście tak trywialnej sytuacji, jaką jest uśmiechanie się. Omawia kwestię uśmiechu, który jest wycuczony, wymuszony, traktowany czysto instrumentalnie, jako metoda pozwalająca sprzedać jakiś produkt bądź też kogoś do czegoś przekonać. Artykuł skłania do refleksji: Czy w takim uśmiechu można odnaleźć jakieś elementy moralności?

Rozważania dotyczące szacunku wobec odmienności kulturowej podejmuje Emilia Żyłkiewicz-Płońska. Autorka przedstawia wyniki badań własnych potwierdzające przyjętą tezę, że uczestnicy wymian zagranicznych odbywających się pod patronatem programu Erasmus w swoim życiu kierują się szacunkiem dla innych osób, co może być rezultatem doświadczenia uczestnictwa w kulturze kraju przyjmującego. Interpretacji wyników nie można odmówić poprawności, jednakże badania raczej nie wnoszą nic nowego do refleksji naukowej związanej z tym zagadnieniem.

Urszula Namiotko w kontekście wielokulturowości wskazuje na teatr, który zawsze zmusza do interakcji i współodczuwania oraz odgrywa znaczącą, niezawodną rolę w transmisji dziedzictwa kulturowego, kształtowaniu przynależności danej jednostki do grupy społecznej. Z drugim stwierdzeniem zgodzi się chyba każdy, natomiast można by polemizować z pierwszym, wydaje się bowiem, że teatr nie na każdego oddziałuje tak samo, a przede wszystkim nie wszystkich zmusza do jakiegokolwiek interakcji.

Ostatni artykuł zamieszczony w książce nosi tytuł *Obraz śmierci w oczach pszczyńskiej młodzieży ponadgimnazjalnej wychowanej w różnych tradycjach wyznaniowych*. Natalia Ruman przedstawia w nim wyniki swoich badań, podając między innymi, że większość ankietowanych widzi śmierć jako coś naturalnego

i bezproblemowego. Autorka wskazuje również, że śmierć ma pewną wartość dla młodego człowieka, jest dla niego nieodzowna do świadomego poznania moralnego. Dopełnieniem tekstu są prace plastyczne osób uczestniczących w badaniach, dotyczące śmierci i żałoby. Artykuł przykuwa uwagę, ponieważ jest poświęcony kwestii, która przynajmniej w części funkcjonuje w obszarze społecznego tabu.

Recenzowany tom zbiorowy został przygotowany z dużą starannością i dbałością o wysoką wartość merytoryczną zawartych w nim rozważań. Zaletą publikacji jest bogaty wybór literatury, która może być pomocna w pogłębianiu wiedzy z zakresu omawianej problematyki. Mnogość poruszanych w książce wątków oraz ich różnorodność może stanowić również inspirację do dalszych studiów, jak również bliższego poznania wybranych zagadnień związanych z aksjologicznymi kontekstami edukacji międzykulturowej.

Monika Dąbrowska